

Szerkesztőségi iroda:

Rimaszombat, főter 32. sz. a.
Ide intézendő a lap szellemi részét érdeklő minden közlemény és levelezés.

Bérmertelen levelek nem fogadtatnak el.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Előfizetési díj:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

GÖMÖR-KISHONT.

VEGYES TARTALMU HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN HÉT VASÁRNAPJÁN.

Kiadó-hivatal:

R.-szombat, Losonezi-utca 24. sz. **Rábely Miklós** könyvnyomdájában. — Ide intézendők a kiadó-hivatalt illető előfizetési pénz-, hirdetmény-, nyilttér- és felszólamlások.

Hirdetési díj:

Egy négy hasábos petítor térfogata 5 kr.
Bélyegdíj: minden beiktatás után 30 kr.

Nyilttér:

Egy sor 20 kr.

Előfizetéseket elfogad: A „Gömör-Kishont“ kiadó-hivatala Rimaszombat Losonezi-utca 24. sz., nemkülönben minden hazai postahivatal. — Az előfizetések legzélszerűben postautalvány útján eszközölhetők. — **Hirdetéseket** csupán a kiadó-hivatal vesz fel.

Rimaszombat, május 28.

A gazdasági egyesületek szövetezete igen fontos kérdéssel foglalkozott. A birtokok eldarabolásának kérdése mindenestre teljes figyelmet érdemel, minden tényező részéről, s e tényezők közül a legelső, melynek foglalkoznia kell azzal, a gazdasági egyesület, a magyar gazdák eme leghivatottabb organuma.

Tagadhatatlan, van baj a birtokok tulságos eldarabolásában, van baj abban, hogy a mezőgazdasági életben igen jelentékeny részt alkotnak immár az oly gazdaságok, melyek kiesinységüknek fogva alkalmatlanok minden baromtevényesztésre, s így okvetlenül a föld kiszarolására vezetnek; de a bajt nem kell túlozni, nem kell különösen orvoslásától oly eredményeket várni, a minők soha nem következhetnek be.

A birtokok elaprózása nem a mi tulajdon viszonyaink egyedüli jelensége. Jelentkezett az mindenütt, a hol csak szabad földbirtok van s a népesedés nem áll kiáltó aránytalanságban a területtel; baj azonban, hogy e földarabolás következményei végzetesebbek, ijesztoőbbek nálunk, mint bárhol, s ez így a mi a kérdést elszomorítóvá és orvoslását sürgetővé teszi.

Másutt ugyanis — a dolog természeténél fogva — a földarabolásból származó elaprózás a föld kihasználásának fokozására, s ennél fogva józanabb, intenzívebb, buzgóbb munkálkodásra sarkallta a tulajdonosokat. Nálunk — példák bizonyítják — nem mindig volt ez

iggy, sőt legtöbb helyütt pedig nem volt ez így. Egy magyar parasztagda család például féltelken becsülettel megél; a gazda, két-három legény fia, menyé, lánya nyár idején munkát, tél idején kenyeret talál: az igás jószág által fuvarozás útján tél idején, munkaszünet tartama alatt, meg tudja szerezni adóját, s ha jó termés van és a családban van iparkodás, feles föld vállalása, nap-számbajárás stb. által meg tudják szaporítani jövedelmüket úgy, hogy a ruházaton kívül marad még kis félretenni való is. Igen ám, de e félretenni való nincs arányban az osztozással; úgy, hogy a féltelkes gazdának gyerekeire, ha öten voltak, alig marad egyre-egyre nyolczad teleknél több. Tudva van pedig, hogy a magyar paraszt gyerekei mind követelik a jussukat, mind megmaradnak az eke mellett; ritkaság az olyan, a ki akár a katonaságnál bentmaradjon „wirklicher“-nek, akár a városba bemenjen iparosnak, akár a szemináriumba bekéredzkedik s ott megnevelődjék — püspöknek. A legtöbb helyütt tehát bizony lánc alá kerül az apa után a föld, s egy telekkönyvi számból lesz öt és hat. De már az a föld nem ad kenyeret újra öt és hat tagu családnak. Abból nem jut ruházat, nem jut a lábas jószágnak telelő. Az „eldarabolás“ kezdődik a marhánál, a mit az első télen eladnak; trágyája elmaradásával megrontván a földet s a termést. Második évben már adósság van a telken, s a harmadikon, ha uzsorás

kézbe nem jutottak, a mely esetben pár évig hagynak szaporodni a terhet, fölmerül annak szüksége, hogy az ugys kis tagból a kölesön visszafizetése fejében eladjanak egy darabot. Megtörténik ez és az egész vagyon romlása, elfecsérlődése ettől fogva csak rövid idő kérdése.

De hát biztosak lehetünk-e abban, hogy e baj jelenségének megszüntetése megszünteti magát a bajt? Hiszen az elaprózás csak külső nyilatkozása a kórságnak. A baj nem abban van, hogy a föld mily darabokban van fölhasogatva; hiszen tudjuk, egy-egy szorgalmas polgár kertész városok mentén egy-egy akkora területből, a minő teleknek számba se jő, cly jövedelmet tud kinyerni, a minőről a telkes gazdák nem is álmodnak; a baj egyáltalában az, hogy a földből azok, a kiknek nincs más keresetforrásuk mint a föld, nem tudnak megélni. S ez föl fog merülni akkor is, ha birtokminimum állapítatik meg, s nem fogja a helyzetet könnyebíteni, ha a szabad forgalom elé egy új akadály, a mely — mint minden mesterséges akadály — nemzetgazdasági téren csak hátrányaiban lesz állandó, előnyeit vajmi szórványosan fogja éreztetni.

Mindazon által nem föltétlenül mondunk ellene e fölvetett tervnek. Csak ráutalunk a föltételekre, a melyek mellett hajlandók lennénk belátni, hogy ezélt érhetünk vele. Ha látnók, hogy a birtok jelen eldarabolásának lehetősége oly

igaz tevékenységet ébreszt, a minő szükség van, hogy a szegényedés el ne harapódzék minden korlátozó intézkedés fenállása esetén is, ha látnók, hogy ez igaz tevékenység mellett is — azon speciális viszonyoknál fogva, melyet említettünk — boldogulás elébe e korlátlan földarabolás vet oly nehézségeket, melyekkel lehetetlen megküzdeni; s ha látnók, hogy a más uton nyújtható megsegéltetés, az olesó hitel, az uzsora korlátozása, sőt kiirtása, a vizszabályozás, egészséges ut-, vasut- és csatornarendszer mind nem elegendő e bajok ellensúlyozására; akkor ám azt mondanók, térjünk ez utra, mely ellentétben van ugyan minden teoriával, ellentétben a gyakorlat nyújtotta példákkal, de hátha mégis jobban célra vezet, mint a hogy az eddig követett ösvény.

Mint látszik hát, a mi nézetünk szerint nem eldöntött kérdés ez. Sok tanulmányozásra, adatgyűjtésre, utágon-dolásra van szükség. — A gazdasági egyesületek megkezdték e munkát. Üdvözöljük őket érte. Csodaszert a bajok orvoslására nem találnak föl ők sem; de mentül jobban utána látnak a kör-jelenségek föl kutatásának, mentül alaposabban buvárolják meggyógyításuk lehetőségét, annál inkább meggyőződnek egy alapigazság felől, s annál hangosabb hirdetői lesznek annak országszerte. Rövid igazság ez, pár szóban elmondható. A legtöbb oly természetű bajnak, a milyenekről most szó van, van egy biztos ellenszere: a takarékos-

TÁRCSA.

Majálisok.

(Alkalmi tárcza.)

Jótekönyv célra szívesen fizetek 20 krt, 20 krét szívesen bámulok, de szívesen, azaz hogy teljességgel nem tánczolok. A néma gyermek is tudja miért. Egy referens különben ne tánczoljon, mert egy kedvéért könnyen elfelejti a többi, a ezélt, a miért a mulatóhelyre gyalog kirándult.

A mult vasárnapi „nőgyeleti“ majálison szívesen kifizettem a eskély belépti díjat, szívesen is bámultam és mosolyogtam; — bámultam és mosolyogtam egy teljes óráig és tovább is, ha zavaró incidensek bosszankodásomat nem idézik elő.

Szörnyű, kimondhatatlan!

„Mi az — kérjük!“

Ne kérjék — kérem: leírom a látottakat, ha duellum lesz is a vége! a tárgyilagosság rovására semmit nem teszek, — akinek hivatása van, kötelessége is van, a kötelesség teljesítése ellen küzdeni nem szabad! — De kezdjük az elején.

Délután 3 órakor tettem be a lábamat a Széchenyi kertbe. Első voltam a vendégek között. A tudósító mindenütt első szokott lenni, (de csak időben). A kert tánczra alkalmas terén egy tisztes asszonyságon, 9 drb. cigány legény és (a közelben) egy hetvenkedő fiók-keltneren kívül egy kőza lelket se láttam. Körül bolyongtam hamleti tépelődések között, számítva a majusi első multság füstbe menésére. De ám 4 órakor gyülekezett az emberi nem szebbik fele, 1/2-5-kor olyan díszes hölgykoszoru telt ki a város leg-szebb virágaiból, milyennel csak kevés helyütt dicsekedhetnek. Így is van ez rendjén, szép kertbe csak szép virágok illenek . . .

Van tehát tánczó nő, de legények nincsenek; a cigány pedig csalogató keservesen huzta. A fürdő árnyas helyén látok 3 szál legényt, ezek egy hét óta mozgatták a lábaikat praeparatióból, most kisl, hogy az egyik elvből, a másik kegyeletből, a harmadik tudatlanságból nem ugrál ma.

Közeledünk az V-höz. Össze jött már — hála az egek urának — vagy 15 könnyüvérű, — a muzsikás húzza, húzza, szakadozik már a hurja is, — a primás dühösen járta szeméit, már már kinyilik „méltányosságért“ szomjuhozó szája: „tekintetes fiatalság — tessék muzsikálni — majd tánczolok én“ . . . egyszerre (deus ex machina) a körbe ugrik a hős, hogy megkezdjé a tánczot. . . hipp-hopp: kosarat kap, — meg a másik ifju, kosarat kap, harmadik, kosarat kap. . . Ne húzd cigány! itt ma nem tánczol a fiatalág! De-hogy nem — előbb azonban egy kis prédikációt.

Boesinatot kérek, hanem a mi hölgyeink ez időszertinti uralmára semmi se vall inkább a „kosár-osztogatásnál“; s mivel minden actió reactiót szül — nem esodálok, ha az ifjuság éles ellenkezésbe jő velük s az önző uralmat és finnyásságot megdönteni akarván: „nem tánczolunk“-ot kiált, mint hajdanában a tek. karok és rendek idejében „nem adózunk“-ot. Ne haragudjanak szépeink, de jótekönyv ezélt, nyilvános multságokban arisztokratikus hajlamokkal és cselekedetekkel győzni nem, csak bukni illik; kosarakat osztogatni szabad, de petrezselmet árulni is lehet azután.

r. kis eltérésért még egyszer pardon!

Később a porondon láttunk egy-két, leg-feljebb három tánczó párt. 6 óra felé ezek is kiléptek a sorból, talán szegényítették magukat és nem akartak tüntetni. Csak egy jajgatott bennem a keserűség, úgy megindultam az egyesek szívtelenségén. Pedig mit is mond Heine:

„Ibolyakék szemepárja,
Pieziny ajka tűz-rózsája,
Fehér liljom kezeskéje —
Mint virulnak! Tönkre téve
Nines egyéb, csak szivecskéje“

Pars pro toto!

Esteledékor tánczosok hiánya miatt a nők maguk akartak rendezni egy négyest, két himnemüt előkaptak, a karjokra zsebken-dőt kötöttek: hadd legyenek nők — ők, a minék az lett a természetes következménye, hogy a figuráknál a nők sohogyse acceptálhatták a nő-férfiakat, az eső is szemzett, — jártak napernyők alatt, míg össze nem ment, s a esárdások nem fejezték be az értéktelen multságot, melyet később csakugyan el is mosott az eső. . . . ?

* * *

Szerdán hajnalhasadtával dobpergés, muzsikaszó riasztott fel édes álmomból. Tudtam hogy ez a „semmik“ (a diák se m mi, a kiből minden lehet) nagy ünnepének kezdete. 8 órakor ugyanelek dob- és muzsikaszó mellett, no meg zászlók alatt történt a kivonulás a szabadkai erdőbe. (Megjegyzem, hogy a dobolás az egyik fiu részéről kitűnő volt, mintha csak külön professor oktatta volna be a közös iskolában, a muzsikálás ellen semmi kifogás, a zászlók között még kortesvilágot átélteket és átélőket is láttam, helyén van.)

Az erdő délelőtt igen kevés látnivalót mutatott. (Omne initium durum et non semper pulchrum).

A közebed elég jókor volt. 70—80 személy vett benne részt. Pompás, de prózai lett, poésise: a toasztok árja elmaradt; pedig elvártuk volna a legnagyobb diákok valamelyikétől, hogy „azt hiszem, hogy az összes tanuló ifjuság érzelmeit tolmácsolom, midőn poharat emelek a mélyen tisztelt tanári kar minden egyes tagjára, kik nekünk fárada-maink után e majusi multságot megenged-

ték stb. . . .“ menetű felköszöntőt rögtönzőn derék tanári karuk örömeire. Lehet, hogy itthon köszöntöttek, ott ünnepélyesebb színezete lett volna.

3 óra felé már telt a „kis erdő“, jöttek a nagyok, apák, mamák és szeretetreméltó leányok.

Ez már kitűnő, sikerült majális. A mult heti idő, ha loyálisan s dynasztikusan viselte magát, e napi magatartása humanus volt. — Félünk is délelőtt a lueskos, esatagos időtől, („lueskos időben elázik a lelkesülés.“)

Nők sokan gyültek össze, mindnyájan egyszerűen, izlésesen öltözköve. Ezt az egyszerűséget igen megszerettem. Fialat nő soha ne diszelegjen drága toilettekben, szerintem a pipere véit. Hozzuk be az egyszerűség divatját mi férfiak. Azt mondja egy jeles tárczairó: „Sokkal többet érne, ha a férfiak csak oly nőekkel tánczolnának, a kik egyszerűen vannak öltözve (az erény jutalma!) s mellőznék azokat, a kik drága toilettekben pompáznak. Nem szenved kétséget, hogy a legközelebbi multságon mindenki egyszerű ruhában jelenne meg.“

5 órakor kezdődött az „ozsonna.“ Itt görnyedő asztalok, finom ételekkel, finomabb italokkal, sonka, sült, drága sütemények, esemegékkal, körül ülve, lakmározva. Ott földön heverészők kirántott esirke, puha kenyér, ropogós pogácsa meg 24 kros boros palacszkok körül. Itt is ott is egyik kínál, másik kínál-tatja magát (senki se gondol arra, be drága a kenyér meg a tojás, tej meg a ezukor!), ilyenkor különösen meg van engedve, hogy az ember a máséből egyék. — A fesztelen vidám társalgás, a keozintgatások, a tanár urak rendező, gondozó viselete rózsás kedélybe hoztak mindenkit. Minden arez nevető, vidám, boldog. Én legalább savanyu arezot nem láttam.

Ozsonna után a körben (két helyen is)

ság; s egy biztos orvosszere: a munkásság.

Magyar F.

Iparos segédek segély-pénztára.

II.

Az iparos segédek segélypénztára tehát létesítendő nálunk a nevezett csak két ok miatt, hogy t. i. segélyt nyújthasson betegség esetére s temetkezési pénzt halálesetre.

Ennek elérése szempontjából szükséges, hogy az iparos segédek álljanak össze, szervezzenek pl. „Rimaszombati iparos ifjuság önszegélyező egylete“ ezimel egy egyesületet, a mely természetesen helyi lesz. Ez az egyesület megalakulhat, ha csak 60 tag kész a be-lépésre.

Itt egy kérdés merül fel. Szükséges-e a segédek kényszeríteni, hogy ebbe az önszegélyező egyletbe beálljanak, vagyis, hogy heti, hónapi munkabérükből bizonyos összeget fizessenek? Nem. Még a munkaadó gazdák se kötelezhetők, hogy munkásaik béreiből az önszegélyező egyleti járulékat kifizetésé végett levonjanak.

Az iparos segélypénztár legyen speciális szabályok által létesítendő: e szabályokat alkossák meg maguk a segédek.

Kényszerrel létrehozni valamit — dőre törekvés. Angliában 32.000-nél több segélyegylet létezik, magán vállalkozás hozta létre valamennyit.

Franzia- s Németországban már az ötvenes évek óta szerepelnek és virágoznak a segélypénztárak; kiterjesztve a segélyezés számos módjára.

Nálunk a vagyoni s műveltségi állapotokat figyelembe véve: messzire nem mehetünk, egyelőre meg kell elégednünk a két ponttal, hogy t. i. a megalakulandó egyesület a beteg segédek segélyben részesítendő, halál esetén illő eltakarításukról gondoskodni. Az idő majd megérlelné a szűk körű intézményt s tágitaná.

Hogy lehetne pedig ez keresztül vihető?

Egy összehívott értekezleten a tekintélyesebb és vagyonosabb mesterek körvonalozták az „önszegélyező“ pénztárak célját, — felhívták a segédek a tömörülésre. Egy kis számvetés után meglehetne határozni, hogy a legelsőben szükséges „alap“-hoz mily összeg igényeltetnék. Tegyük fel csak 200 forintot. Ez az alap a legelővidebb idő alatt megteremthető. Nem hisszük, hogy a „mult“-akra visszaemlékező s dolgozó segédek szomorú helyzetének érzelmeitől áthatott „jobb módú“ munkaadók maguk is nem járulnának az alap lerakásához s 1—2 forintot nem akarnának áldozni. De meg az ifjuság vele született ké-

pességei, ügyességei által a semmiből is tud valamit létesíteni; rögtönöz egy, ha szükséges két jótékonyezelőt, tavaszi vagy nyári mulatságot, — ivekkel körül jár a vagyonosabb polgárokhoz és a mindenre áldozni tudó műveltebb egyénekhez, — támogatást, pártfogást keresve minden oldalról — támogatásra, pártfogásra talál.

Ha az alap megvan, egy külön díjtáblázatot készítenek, kivetik minden egyes iparos segédre, hogy az egyesületbe lépéskor mindenik egyszer mindenkorra pl. 2 forintot fizet, — aztán havonként vagy negyedévenként tehetségehez illetőleg keresetéhez mérten valami csekély összegecskét. Ha csak az említettük 60 tag áll össze, már nagy szám, a mivel hozzá lehet kezdeni a jövedő munkához. Meghatározzák, hogy a ki a rendes időben tagsági díját be nem fizeti: késedelmi kamattal tartozik s ha kétszer-háromszor fizetni nem akar, tagsági jogát elveszti, az egyesületből kilépettnek tekintetik. A számadást minden év végével meg lehet ejteni. Megjegyzendő, hogy az egyesületbe lépő segéd kötelezheti magát, hogy mindaddig tagja lesz, míg helyben dolgozik vagy mesterré nem válik.

A felügyeletet maguk a mesterek (pl. ketten, hárman) gyakorolhatnák, — elnök, választmányi tagok, intézők a segédek jobbjaiból választathatnának, míg pénztárnok egy tehető mester lehetne.

Közleményünket ajánljuk a józanul gondolkodó főbb iparosok s a társulatok főnökeinek figyelmébe.

Szíves kérelem.

Hazai protestáns egyházunk iskolái által biztosított lételet; ezek voltak veteményes kertjei, melyekben a vallás-erkölcsi élet és a hazafias szellem, a fölvilágosodás és tudományos műveltség minden időben gondos ápolásra talált.

Ezek képezik ma is főgondját.

A rimaszombati egyesült protestáns gymnasiumot súlyos viszonyok hozták létre, midőn hazánkban idegen uralom irányította állami és egyházi életünk gyökerére a halálos esapást: nyomásuk alatt fejlődött oda, hogy fontos föladatahoz híven terjesztésse a fölvilágosodás fényét, a hazaszeretetet és protestáns szellem melegét s a valódi műveltség áldásait. Közös nyomás veszélye alatt ébredt fel tehát az unió eszméje s a Rima mellékén századok óta virágzott rimaszombati hely. h. és oszgyáni ágost. h. ev. gymnasiumok egygyé lőnek.

A rimaszombati hely. h. ev. iskola alapítása az 1594. évre esik s egyike volt akkor a legvirágzóbb magyarországi tanintézeteknek; azonban az 1769-iki végzetes esemény következtében az egyház minden javaitól megfosztatván, iskoláját — melyben a bölcsészeti és hittani is tanított — csupán ked-

mondva — a magyar nyelv. Fél napig is elbódaszthatsz máskor, míg magyar hang üti meg közmopolita füledet, most meg lépten-nyomon ez a törül-metszett nyelv ritmusa cseng eléd. Hej ha ez mindig így lehetne. Fél óra hosszat is utána jártunk egyiknek másiknak, beárván meg valahára beült, hogy vele szóba ereszkedve, hallhattuk naiv de tapraesett és mindenek felett tösgyökeres magyar megjegyzéseit. Ma nem ez a salonok nyelve, így kell fogni a magyart, vagy elmenni egy jó népsziműhöz.

De hisz én, nem arról akartam írni, hanem a bevonulásról, illetve a fogadtatásról a várakban. Innen igen kevés hír szávoz ki a közönséghez, de annyi még is bizonyos, hogy eléggé gondoskodtak a menyasszony lakosztályának pompás és kényelmes berendezéséről. Itt rövid beszéddel üdvözölték a feleséges párt a főváros nevében, mire Rudolf még rövidebben válaszolt. S e minden ezimonia nélkül való rövidsége csakugyan szükségese is volt a kimerült párnak, mert félnap utazás után, perzselő napnak és pornak kitéve még egy óráig szünet nélkül bökolni, hajlongani a vett üdvözlések viszonzásául, ez bizony aligha a kellemesebb dolgok egyike, még ha az illető kir. hercegnő is.

S így még azt sem veheti senki rossz néven, hogy az nap esti illuminációját csak a budai várak erkélyéről nézték végig.

Mig az ember segédeszközei gyarlók voltak, a tudósító phantasiája domborítja ki a hiányzókat, most ellenkezőleg a toll gyengeségét érezzük, midőn e vakmerő vállalathoz fogunk, mert ezt látni lehet csak, de nem leírás után képzelnünk...

A mi hosszú heteken keresztül száz és száz munkás családnak adott kenyeret, a külfölele furt-faragott, esillárokka, monogramokká hajlított vastag és vékony csövek csak ugy önték a gázt a légkörbe, mintha ingyen

zikk az emelkedett szellemű közönség mindenütt, hol magyar nemzeti érdekeink, a humanizmus, a közművelődés oltárára áldozatot hozni hivatva van.

Oszinte bizalommal s mély tisztelettel kérjük ezeknél fogva prot. Hitrokonainkat, iskolánk minden rendű és rangu Pártfogóit, hogy az eddig egyetlen magyarországi egyesült prot. gymnasiumnak fenn-tartása, biztosítása, illetőleg teljes nyolc-osztályúvá kiegészítése céljából kegyes adományaikkal az iskolai alaphoz járulni méltóztassanak.

Minden bármily csekély pénzbeli adakozást „az egyesült prot. gymnasium igazgatóságának“ ezimezve kérjük be-küldetni, mely kegyes adományok a „Prot. Egyházi és Iskolai Lap“, valamint a helybeli „Gömör Kishont“ hasábjain nyilvánosan fog-nak nyugtáztatni.

Kelt Rimaszombatban, 1881. május 4-én, az igazgató választmány üléséből.

Dapsy Vilmos,
az igazgató választmány ez idő szerinti elnöke.

Választmányi tagok:

A hely. hitv. részéről:

Csider Károly.

országgyűlési képviselő s főgondnok.

Terhes Pál, rimaszombati lelkész.

Lőrinczy Endre, h. elnök.

Dr. Szabó Samu.

Dr. Szabó Mihály, pénztárnok.

Az ág. ev. részéről:

Szontagh Bertalan,

megyei alispán s esperességi felügyelő.

Gábor Lajos, kishonti főesperes.

Glauf Pál, rimaszombati lelkész.

Dr. Patzek Mór.

Dr. Marikovsky Gusztáv.

Institoris Endre, ügyész.

Bodor István,

ez évi igazg. s az igazgató választmány jegyzője.

A sajjó-gömöri pártértekezlet.

Szentiványi Miklós felhívásában a putnok i országgyűlési képviselőválasztási kerület választóit egy pártértekezletre f. hó 23-ára Sajó-gömörre hivta egybe. Ez értekezlet mult hétfőn meg is tartatott, az érdeklődés irányában szerföltött nagy volt, a mennyiben mintegy 400 választó (tiszteltreméltó tekintélyes nevek, azon vidéki intelligencia) jött össze, daczára, hogy ugyanakkor Tornallyán és Csetneken vásár tartatott. — Az értekezlet lefo-lyásáról röviden ennyit: A nagy számban összejött tagok az értekezlet megtarthatása végett elnököt óhajtván: Szentiványi Miklós ezen tisztségre Szon-tagh Bertalant ajánlotta, ki ezt el nem fogadván, az ajánló személyét hozta ja-vaslatba, ki is egyhangulag kikiáltott.

mint középiskola nemcsak a hu-mán műveltségnek lön esarnokává, hanem mint a magyarság ezen végső őrhelyén nemzeti missiót teljesít, melynek üdvös hatása félre nem ismerhető, hogy mint egyesült prot. tanintézet a testvér egyházak összekötő kapocsul szolgálván, mustárnaga akar lenni a nagy eszmének, az unió eszméjének.

Hogy tehát van létjoga, tanúságot tesz róla azon nemzedék, mely itt nyerte vallásos és tudományos kiképezettségét, mely itt tanulta meg, hogy vállalva kell ez egységes haza közös boldogságán munkálkodnia és hogy a testvériség s az összetartás érzetét az életbe is át kell vinnie. Ez érzet kuforrását nem kereshetjük csupán a nevédeknek azon számarányában, mely szerint a két prot. és egyéb felekezetük egy-egy harmadát képezik az ifjuságnak, nem is oly tényekben, mint hogy az absolut időben gymnasiumunkból ki-tiltott róm. kath. tanulók a kiltás ellenére nálunk hü gondozásban részesültek, — még abban sem, hogy felekezeti különbség nélkül osztjuk meg a tan- és ösztöndíjbeli s tápin-tézeti jótéteményeket, hanem azon közszel-lemben, mely ez intézetnek természetzerű elemévé vált.

Ily szempontból hiszszük, minden protes-tans, mindegy magyar meg van arról győződ-ve, hogy e positio megerősítse mind protes-tans, mind nemzeti tekintetben egyiránt fon-tos közérdek.

Tanintézeteink mindig a kor színvonalán állottak. Most, midőn mindenfelé erős a ver-seny, kétszeres kötelességünk gondoskodni, hogy az alapot, melynek elégtelenségét ed-dig is csak tanáraink odaadó szolgálata és hivatásszerű buzgalma pótolta, oly mértékben megerősítsük, melynek fogva az iskolát a törvény szerinti és korszerű rendezés esetére nemesak fentarthatassuk, hanem mint azt a gymnasium sajátos jellege és helyzete kö-veteli, biztosítsuk, illetőleg teljes nyolc-osztályúvá egészítsük ki.

Ez törekvésünk.

Protestáns intézményeink különben is lé-telőknek mindenkor a hitrokonok hagyomá-nyos hitbuzgóságának kiapadhatatlan forrásá-ból merítik föltételeit.

S bár felekezeti ügy legyen, a leggyak-rabban mégis valláskülönbség nélkül sorako-

adnak, s egymással versenyeznek. A nappal homályos transparentek, festmények most tün-dököltek égi fényben. A gazdagabb épülete-ken villanymotor dolgozott, hogy nappali vi-lágosságban mutassa a díszes tereket. Meg-fert testvériesen egymás mellett minden fény, kezdve a kunyhó két krajczáros fagygyertyá-jától, fel az említett — ember alkotta napig.

Mintha összeesküdt volna minden, hogy nem, ily szent napot nem szabad hagyni a végére jutni, hanem meg kell nyújtani be a csillagos égbé, egész másnap hajnalig, míg újra felderül Isten napja. Nem emlíhetem itt sem a részleteket, ekkor az egész duna-parti és belvárosi palotásort fel kellene sorol-nom. Legisteniőbb volt a panoráma a budai magaslatokról, honnan parányi csillagmíriadok-nak tüntek fel a távoli gúzfények, és valódi napnak a villany, még a Dunán czirkáló hajó egész tüztábrót ábrázolt, melynek ezeryni esil-lamát oly tündéres színpompában törték meg és verték vissza a méltóságos folyam ekkor nyugodt hullámfodrai.

Fejedelmi folyam, mikor voltál ily fényes, mikor hordtál hátadon ily ujjongó tömeget? Régen, vagy talán soha, susogják a tova ira-modó habok, ha értenők titkos nyelvüket...

A lénezhiid karesu, rugalmas oszlopai inogtak-himbálóztak az emberek alatt, kik azon szereencsében részesültek (a szabadság-harez óta csak egyszer történt) hogy ingyen me-hettek keresztül rajta. Előbb ugyan kezdtek a garasokat szedni, de az ár elsodort nem-sókára bárczaszedőt, pénztárnokot, mindent.

A mennyi raj a köparton tolongott, biz-tosra vetted volna, hogy egész Budapest itt van és ha máshová mentél azaz hurezlottattál (lehetett is itt menni, azt is Budára vitték, a ki Soroksár felé igyekezett) megint csak ott találtad az ember-massát.

A kinek csak ezilinderét horpasztották be, pálezáját ernyőjét törték össze, tyuksze-

mét taposták le, vagy az uszályt és esipkét választották el a törzstől (a corpus delicti-ke-t zsákszámra szedték össze a szegények) az ol-esón menekült meg. Mit szóljon az, ki loyali-tásból egy még loyálisabbal összetűzött és két nyomat viseli a piros-fehér-zöld kivilági-tás emlékeztetőnek.

Csak éjjel után esillapult az utcazi szibaj, midőn a esendesebbje nyugalomra hajtá fe-jét, a vérmesebbje pedig a nyitva levő ve-déglők asztalához telepedett le. De bizony ezek pórul jártak, mert a legtöbb helyiség-be már az egy hetes zsömlyéket is meg-ették, és így kénytelenek voltak szégyenszem-re s az ásítózó pincérek nagy öröme, gyomor-ó nagyhatalmságát türelme intve a sátor-fát tovább szállítani. Ily oázist kereső karavá-nokkal találkozott az ember mindenütt egész hajnalig.

Ez volt az első nap ünnepe. A esütörtök már nem volt a népek szánya. Dél előtt 11 órakor fogadták először a főváros küldöttségét, mely a nászajándékot és föliratott átnyújtá. Rudolf trónörökös válasza után kellemes meglepetés érte a küldöttséget t. i. Stefánia is kifejezte mély köszönetét a fővárosnak és biztosította szeretetéről azon fővárost, melyben nagyatya oly tevékeny életét tölté, mely sze-retetét anyjának szülőhelye — és mindez ma-gyarul. Kiejtésén mint fültnak állítják, van valami francziás, de majd bele jön.

Ezután sorra fogadtattak az ország mind-két házának küldöttsége, az akadémia, az írók és művészek küldöttségei (Jókai, Feleki Miklós) az iparosok és kereskedők, az izr. orth. és haladó párti küldöttségei.

Mindenkihez volt Rudolf trónörökösnek pár szava, mihez Stephania, ki elbájolóan nézett ki a halvány rózsaszín magyar menyecske-s öltözetében, leginkább Tisza és Andrássyval társalgott. Intézett néhány magyar szót Jókai-hoz is, hogy hallotta jó regényei híret, de

ujult erővel folytatódott a táncz, zeneszót, tap-sot, tombolást, újrást hallottunk csak. Ez a teljes siker képe. A színes, tarka tömeg jól esett a szemnek. Fereso alig bírta már. Lassu magyar majd szapora esárdás, négyes, rezgő polka, keringő egymást érték össze-vissza. Tökéletes hereze-hureza.

8 órakor indult a tanuló ifjuság haza fe-lé, — utána midnyájan, uri fogaton, fiakke-ren, lóháton, gyalog... a paradisiomi élvezet után következett egy kis pokol, a zivatar tel-jes erővel kitért, a zápor nyakon öntött, a villám elvakított — vajszin kesztyű, színes nadrag, szalonkabát, fényes topán tönkre ment. Bizony sokba került ez a kitünő majális, de de nem sajnálja senki az áldozatot!

Az ismerős tánczólo nőket siettem feljegyezni. Nem osztályozom szépségük sze-rint, írom, a hogy következnek: Beliczky Vik-torné, Kiszely Malvin, Liszka Józsefné, Csi-der Gizella, Fábry Aranka és Ida, Szabó nő-vérek, Török nővérek, Sütő Mariska, Ki-szely Mathild, Bresztovszky Emilia, Tibély Etelka, Birnstingel Kornélia és Ida, Czwikker Anna, Chászár Margit, Györy Erzsike, Lang-hammer Emma, Biró Margit, Szlávi nővérek, Schiller Gizella, Gasko Pirokska, Konyha Irma és a mindentudó tudja még kik? **Abellino.**

Fővárosi tárczalevél*)

Budapest, május hó.

Ott hagytam el, hogy hány ezer vastag-nyaku debreczenyi jámbor szívü kászálódik fővárosszerite.

Most folytatom leveletem.

Van egy tulajdonsága ezeknek a jó pol-gároknak, a miről én is megösmérem őket és ez — a főváros nagyobb dicsőségére legyen

*) Ez a levél kiegészítése a mult számban ho-zottnak, elég időszerűnek tartjuk a közlésre. Szerk.

Szentiványi Miklós mint elnök hazafias beszéddel megnyitván a gyűlést, kifejtette az összejövetel célját, a függetlenségi pártnak a gyors lépésekkel közeledő választások következtében égető szükségé vált teendőit, különösen hangsúlyozta, hogy a választókerület bizalma egy képviselőjelöltben összpontosuljon, miért is ajánlja, hogy a választókerület férfiai egy akaraton legyenek; végül ajánlatba hozta, hogy képviselőjelöltül Ragályi Gyula kiáltassék ki. Ez szívéllyel modorban megköszönte a megítélését, de hivatkozva a 78-diki választásra — a jelöltséget el nem fogadta. Ekkor Vad András az eddigi képviselőt Hevessy Benedeket javasolta, ki szintén megköszönve a benne helyezett bizalmat — ennek átruházását másra kérte. Ezután úgy az eddigi ajánlók, mint a jelenlevők közül számosan Hevessy Bertalant, a párt egyik buzgó, tekintélyes tagját kiáltották ki, mire a gyűlés kebeléből kiválasztott négy tagú küldöttség (id. Hevessy Sándor, Jankovich Miklós, Deákpál János, Batta Béni) által felkérve, hogy a részére majdnem egyhangulag felajánlott képviselőjelöltséget fogadja el s az értekezésem vegyen részt. Hevessy Bertalan a gyűlésben megjelent, nagy éljenzéssel, melegen fogadtatott; elfogadta a jelöltséget, megköszönte a nem várt kitüntetését s alkalomszerűleg az alakuló gyűlésen — szükségesnek látta nézeteinek, elveinek kifejtését. (Beszédjét alább adjuk.)

A beszéd után a választók közül mintegy 200-an társas ebédre mentek, — a többiek a nevezett két vásár miatt nem vehettek abban részt. Az ebéd alatt fesztelennül nyilatkozott a jó kedv, megeredt a toasztok árja. Felköszöntés mondatot Szontagh Bertalanra, Szentiványi Miklós elnökre s a képviselőjelöltre. Estefelé oszlottak szét.

Hevessy Bertalan beszéde.*)

Mélyen tisztelt értekezlet!
Azon kitüntetésért, melyben engemet ez alkalommal részesíteni méltóztatnak, fogadják leghálásabb köszönetemet.

Ezt parancsnak tekintem, mely arra hív fel, hogy politikai meggyőződésemet és elveimet egész leplezetlenül és őszintén feltárjam az igen tisztelt értekezlet előtt, hogy ehhez képest — ítéletet hozhasson a felett, vajjon megfelelhetnék-e ama bizalomnak, melynek tanujelét adni kegyeskedett.

* Többek ohajára közöljük e beszédet, mint az értekezlet egyik tárgyát, minden legkisebb megjegyzés nélkül. Szerk.

nagy sajnálatára nem ismeri, mert még egyáltalában nem olvasott regényt (E megjegyzést némelyik lap a trónörökösnek tulajdonítja.)

Este volt az udvari ebéd, melyre az ország notabilitásai voltak hivatalosak. Megemlítendő, hogy fesztelen szíves és — magyaros jellegű volt.

A pénteki nap szintén nem sok változatot hozott. A délelőtti tervezett látogatása az országos képtárnak és műcsarnoknak szombatra maradt. Délután a löversenyt látogatták meg. A szokásos látogatókon kívül a nép is kitódult, hogy jól megnézhesse azt, kit eddig csak futtában láthatott. Stephánia sötét kék selyem ruhát, sárga égszínkékkel díszített szalmakalapot viselt... A trónörökös igen barátságosan társalgott Andrássy gróffal és családjával. Tisza Kálmánnal, Károlyi gróffal és a sport többi kapacitásaival. Visszamenet egy szegény asszony dobott kocsijába egy kervényt s Rudolf megállította a lovakat, hogy átvehesse.

Legmaradandóbb emlékeztető ránk magyarokra nézve a trónörökös pár itt időzésének két utolsó napja. Szombaton meglátogatta Rudolf a műcsarnokot és a nemzeti muzeumot. Mig a művészetek palotájában fogékony lelkét minden színeléstől ment öröm fogta el a magyar művészet gyors lendülete fölött, a régiebb és újabb kincsek közös tárházában a legnagyobb érdeklődéssel nézte általa jól ismeri történetünk becses ereklyéit. Hogy a magyar még nem „kulturizált” azt készséggel besugták ő fenségének bécsi és prágai tanácsadói, de hogy e nemzet hangyaszorgalommal dolgozik multja legkisebb forgácsának összehordásán, arról csak most volt alkalma meggyőződnie. Adja a magyarok Istene, hogy ne legyen késő!

Csak külsőség, de királyfi tollából nagy fontossága, és örök záloga hazánk és nyelvünk

Mindenek előtt engedjék meg, hogy azon kérdést tehessem föl, honnan van s mi oka lehet annak, hogy Magyarország úgy politikai mint közgazdasági tekintetben folytonos esalódásnak van kitéve és szüntelenül válságos helyzet előtt áll?

Erre határozottan azon felelet adható, hogy ezen kétségbeesítő helyzetbe hazánkat intéző államférfiak erélytelensége sodorta. — Magyarország helyzete és Ausztriaihoz viszonyra olyan, mint amaz új szerkezetű amerikai hajó, mely két részből áll — egy belső és egy külső hajóból. — Minek a külső szerkezet? azért, hogy a belső részt megvédje.

Az 1867-iki kiegyezés hozzá forrasztotta hazánkat Ausztriához, de a külső helyzet jellelte ki számára s nem gondoskodott kellően arról, hogy e külső résznek, mely hivatva van végveszély esetén az egész állami szerkezetet megvédeni, — érdekei minden körülmények között biztosítva legyenek. — A hajó kormányzata és igazgatása a belső részen van — mit a boszniai okkupáció s még számtalan más eset szomorúan igazol s nekünk csupán a hajó tatarozása jutott osztályrészül, — még pedig akként, hogy a módok is megvontak, melyekkel azon kellekét beszerezhetnők, mik az őfentartáshoz szükségesek!

Nem esoda, ha ily helyzetben a rossz vezetés és tulerheltség miatt hajónk leket kapott s minket az elsüllyedés veszélye fenyeget.

E kétségbeesítő helyzetben mit tanácsol a józan ész?

Azt, a mit a jelenlegi kormány és többségben lévő pártja tesz hogy a hajó testébe tóduló vizet, mondhatni a legnagyobb erőmegfeszítéssel és áldozatokkal kiakarja szivattyuzni, — s ekként biztosítani annak existenciáját?

Ez sisíphusi munka, mely észra vezetni nem fog, a deficitet, ezt a nagy tengert ily módon kiszivattyuzni nem lehet, — ebben a hasztalan kínos munkában a nemzet kimerül, tönkre megy, s Magyarország megmentve nem leend. Vagy azt, amit a legvérmesebb remények kívánnak, e két összeforrasztott állami testet, minden körülmények között elkülöníteni és függetlenné tenni egymástól? ez szép és nemes törekvés s mint végezet el sem ejtendő, de addig, míg a békés megélhetés Ausztriával lehetséges, nehogy a belső részen sebet vágjunk, hazánkat pedig még nagyobbba tegyük, — nem tanácsos.

Ronesolt testtel az élet is alig, a függetlenség pedig egyáltalán nem képzelhető.

Van egy harmadik út, mely nézetem szerint legbiztosabban vezet ahhoz a célhoz, hogy hazánkat anyagilag rendezetté, — politikai tekintetben pedig minden külfolyástól függetlenné tegyük. Ez az út küzdelmet igényel, de kitartással és a kellő erélyvel elérhető.

Igyekezzünk minden erőnk megfeszítésével oda törekedni, hogy ezentul ne csak a tatarozás és a terhek viselése jusson osztályrészül, hanem az összeforrasztott állam kormányzatára is, a nemzetünket megillető befolyást gyakorolhassuk, s mindenek előtt oly biztos révbe vezethessük, a hol minden kalandos politikától menten érdekeink kellő figye-

jogai elismerésének, hogy a muzeum vendégek könyvébe „Rezső”-nevet jegyzett be.

Mig ő fensége a művészet és tudományos buvárlat hajlékait vette szemügyre, az áldás-terjesztő nő hivatásához megfelelőleg az árva-kat látogatta meg. Nemes szíve nem várt addig, míg anyja lesz az egész honnak, jó-ságát előbb akarta éreztetni azokkal, kiket ugy sem szorit keblökre senki, kikre elhagyottságunkban oly igen ráfér az őszinte szeretet....

Innen Stephánia főhercegnasszony nagyatyjának a dícső József nádornak szobrálhoz hajtatott. Meghatva állott meg a néma fekete szobor előtt, imára kulesolta kezeit e méltóságot lehellő éreztömög láttára. Hát még midőn környezete a nemzet hálataljes szavait (a felirata latin) lefordította, és fel-felelevenített egy epizódot abból a gazdag életből, mely egészen e nemzetnek volt szentelve... Könyvek, a megindulás könnyei nedvesítik e szelid szemeket, az emlékek felidézésén, melyek őt hozzánk fűzik. Ez még nem volt elég. A vén kertész is előkerült, ki József idejében legénykedett, töviről-hegyire el kellett mondania mindent, a mit gyenge memoriaja megtartott, sorra meg kellett mutogatni a várkert vén fáit, melyeket a nádor sajátkezűleg ültetett. Az ifjú nő phantáziája elég élénk, hogy a házagokat betöltés és elmerengjen az édes regék foszlányain. S ha e komor, de sűrű árnyat adó terebélyes fák esendjébe vonul vissza majd, hallgatja a lábainál zugva hőmpolygó habok torlókat, látja a tulsó parton az ifjú fővárost, lehetetlen, hogy feledje nemes hivatását....

Ugyancsak szombaton a Margitsziget vendégei voltak. Mi már megszoktuk a főváros paradicsomának nevezni, s így mi újat sem mondunk vele. De ha kimondom, hogy József főherceg mindent elkövetett mi tőle telt,

lembé vételével — a gyökeres kijavítás nagy munkáját megtehessek. Ilyen auspiciumok mellett nyílt meg az 1875- év, ily reményekkel jött létre a fusió. Sohasem állott jogosultabb remények előtt a nemzet, — de sohasem esalódott keservesebben.

Vessünk egy pillantást a multba, emlékezzünk vissza, minő tetszéssel karoltattott fel országserzte az eszme, mely a legkülönbözőbb pártokat az ország anyagi állapotának javítására hozta össze, tanu erre a putnoki választókerület, mely különben az 1867-diki kiegyezés ellen mindig élő tiltakozást képezett, s ez eszmének keresztül vitelére majdnem egyhangulag csatlakozott.

Jogosult volt-e azon remény, melyet a nemzet a pártok egyesítése és összhangzó működésétől az ország anyagi helyzetének javítása tekintetében várt?

Erre határozottan igennel lehet felelni, mert oly erős párttal s oly kormányférfival mint abban az időben Tisza Kálmán volt, ki a baloldali vezérékét a kiegyezést a legelkeseredettebben ostromolta, s az ország anyagi érdekeit védelmezte, lehetetlen volt még csak képzelnit is azt, hogy eredményt felmutatni ne bírjon, s ha a kiegyezést meg nem is dönti, de azt minden esetre javítani s hazánkat virágzó anyagi helyzetbe fogja hozni.

Mily végzetes esalódás!

A kiegyezés ez erős kormány és hatalmas párt által még sokkal terhesebb feltételek mellett kötött meg újabb tíz évre, s anyagi helyzetünkön nem hogy javulást, hanem mélyebb süllyedést tapasztalhatunk.

Hogy ezt az eljárást magunknak megmagyarízhassuk, vagy azt kell feltételeznünk, hogy a kiegyezési alapon Magyarország nem boldogulhat, ennek pedig békés utoni módosítása az 1878-iki újabb kiegyezéssel sem állott hatalmában a nemzetnek, — a mit én teljesen kétségbe vonok, — mert erről hazánkat nem győzte meg Tisza Kálmán, s ebben rejlik legnagyobb hibája, hogy ne mondjam büne, vagy azt kell gondolnunk, hogy e hivatászerének tartott államférfi politikai elveinek szögére akasztásával a hatalmat kezeibe ragadta, s annak megmarhatásaért kész volt minden áldozatot meghozni.

Ez utóbbi eset sokkal nagyobb valószínűséggel bír.

De bármint álljon a dolog, tény az, hogy vétkes mulasztást követett el, mert neki morális kötelessége lett volna ígéretéhez képest Magyarország részére vagy nagyobb előnyöket vivni ki, s a zavart pénzügyi helyzeten javítani, vagy ha erre képesnek nem érezte magát, ismét arra az állápontra térni vissza, melyet e célból elhagyott.

De ő sem az egyet, sem a mászt nem tette meg, hanem e helyett a nemzetnek azon szomorú tapasztalást szerezte, hogy hazánkban a politikai pártok olyanok, mint a folyó mellé ültetett fűzfa, — mindegyik védi ez alkotmányunk partját, csak hogy a mint egy párt többségre vergődik s kormányra kerül, tagjai olyanokká lesznek mint a fűzfavessző, oda hajlítják őket, a hova Ausztriának tetszik.

Oly hajlékonyságot azonban, mint a minőt Tisza Kálmán és kormánya tanusított, ilyet még nem tapasztaltunk soha, mert ő

képzelték e sziget látványát. Terem nem engedi, hogy az itt tartott ebédet leírjam, pedig hát Önöknek is van jussuk benne. Ezt az összekötő kapcsolót Ráczi Jani képezi, ki valószínűleg épen oly sokáig meg fogja emlegetni e vendégeket, mint ő, főleg Stephánia, ama törül-metszett magyar nótákat, köztük a „Gömöri érzélgőt.”

Szombaton este volt a „Vigadó” nagy néptünnepe. Itt is majdnem egy órát töltött a trónörökös pár, elmerülve a terem pazar díszítésének és a nemzeti esádrásnak szemlélésébe, melyet néhány főur nagy bravóval lejtett.

Nem kevesebb változatossága volt a vasárnap programnak. Délelőtti Rezső koronaherege az akadémia díszgyűlésén volt jelen. Szerencsés véletlen, hogy e tud. intézetünk épen most ünnepelte fennállásának ötven éves emléket, s trónörökösünknek alkalma nyílt Lónyay gróf meggyívó beszédéből megismerni ama nehézségeket, melyek az akadémia megalapításának útjában állottak. Érdeklődő hallgatta harmadfélóra hosszáig a felolvasásokat, el-elirulván helyenkint a kíváncsiság és tudás-vágy ingerét, mely azt sejteti, hogy némely dolog iránt az oktató paterék jónak vélték a királyfi elméjében a terra incognitát meghagyni.... Benső vonzalom hozta e csarnokba, de hitében megszilárdulva hagyta azt el, mert meggyőződött, hogy Magyarország a haladás útján van, csak kedvező körülményekre, iránymutatóra van szüksége, hogy vissza ne süllyedjen a régi apathába.

Ha igaz a német sz. Lismód, hogy „Eade gut, alles gut,” akkor a koronaörökös mátkapár itt időzése a jókedv, derűltég és fesztelenség időszakának lesz a naplóba beírva.

Mert valóban oly előadás, mint a népszínház produkált, a legnagyobb műigények-

rola ha feltehetjük, hogy elveinek feladásával lementszik is az erős törül, a melyből kihajtott, gátat fonhatunk majd belőle, mely a Lajthán tuli részek önző és mindent elnyelni ohajtó törekvéseinek végre határt fog szabni, s mi lett belőle e helyett? kosár, melyben felhalmozva hordta a nemzet az áldozatokat s rakta Ausztria lábaihoz!!

Nem esoda, ha a választókat ilyen szomorú tapasztalatok és keserű esalódások után a bizalmatlanság szállja meg; s nagy részben eleséggelvedve közönyösekké válnak.

Itt az idő, hogy e kínos helyzetnek véget vessünk!

Ez pedig akként érhető el, ha mindenek előtt egyesülünk arra, hogy attól a kormánytól, mely ezt a helyzetet teremtette, a támogatás megvonassék.

Eanél azon kérdés merül fel, melyik párthoz csatlakozzunk?

Engedje meg a mélyen tisztelt értekezlet, hogy e tekintetben egyéni nézetemet nyilváníthassam.

En a jelenlegi pártviszonyokat — azután a felhőszakadás után — mely a nemzetet az 1878-iki újabb kiegyezéssel lehűtötte, zavarosnak tartom.

Minden párt — kivétel nélkül — a legellentétebb elemekből van alkotva.

Ennek eredménye az, hogy két áramlatot észlelhetünk, a tulságos licitalást lefelé és felfelé.

Ezt a helyzetet az idézte elő, hogy az 1867-diki pártok közül a legtekintélyesebbek elhagyták eredeti álláspontjaikat.

Hogy ezen zavart helyzetből a kibontakozás megtörténhessék, rövid időn új és egészségesebb pártalakulásnak kell bekövetkezni, mely egy helyes középpártot fog teremteni; s e célból látom szükségét már most annak, hogy mindenki leplezetlenül tárja fel politikai nézetét.

A kiegyezést abban az alakban, melyben fenn áll, Magyarországra nézve felette károsnak és hátrányosnak tartom, s miután már az 1867-iki kiegyezésnél is, éppen a kiegyezés nagy neví alkotója Deák Ferencz által főérvül az hozatott fel, hogy bár ezen egyezés nem oly előnyös a nemzetre a milyet joggal követelhetne, a viszonyokhoz alkalmazkodva tekintessék ez alapnak, melyen haladva, — lépésről-lépésre több tért foglalhassunk el, — s azt a kiegyezéshez kötött idő elteltével Magyarországra nézve előnyösebbé tehessek.

A mennyiben az 1878-iki újabb kiegyezésnél a helyett, hogy tért foglaltunk volna el, az a többségben lévő párt újra feladta, — nem csak méltányos és jogosnak, hanem elkerülhetetlenül szükséges és lehetségesnek is tartom, — hogy az időhöz kötött kétoldalu szerződés Magyarország érdekeinek kellő figyelembe vételével módosítsa, — nemzetünkre nézve elviselhetővé tétessék.

Részemről egyéni szavazatommal csak azt a kormányt tudnám támogatni, — mely Ausztria irányában ily állást foglalna el s azzal szemben végre a kellő erélyt, — a belügyi kérdésekben pedig helyes közgazdasági és pénzügyi politikát követve, szigorú takarékosággal államháztartásunkban, az egyensúlyt helyre állítani, tüznő ki feladatául, s a

nek is megfelel. Nem mi mondjuk, hogy ez előadás az egész ünnep fénypontját képezte, hanem a Wiener Allgemeine mely tudvalevőleg nem igen dédelget bennünket, s hihetőleg tendenciájának megfelelő tudósítója volt... A fenséges vendégek bevárták a díszelőadás végét, sőt sajnálkozásukat fejezték ki, hogy oly korán vége lett.

Innen néhány órai időköz után Tisza Kálmán rendezte bála hajtatott. A nagy fényvel díszített miniszterelnöki palota ritkán fogad magába ily társaságot. A szépek nevének említéséről le kell mondanom, mert az aristocrazia névsorát kellene lemásolnom. Ott volt mindenki, a ki odavaló, s másnap kiki kénytelen volt bevallani, hogy esalódásban élt a miniszterelnök személyisége iránt. Vagy épen a sok év óta a zsugoriság összekuporgatta fillérekből telt ily pompa? Ne kutassuk, be van bizonyítva, hogy „télén csak az fűt, a ki nyáron gyűjt.” Nem is adná oda a megszentívtán-rend-keresztisített miniszter fél Európáért a dícsőséget, hogy Paulina leánya Rezső trónörökösrel táncolt. Tisza Lajos pedig Stephániát forgatta meg amugy magyarosan.

Hétfőn reggel vett bucsut fővárosunktól az ünnepelt pár. A kivonulás tere még egyszer megtelt közönséggel. Ezeket már nem a kíváncsiság gyűjtötte oda, hanem a rokonszeny, hogy ezzel is kifejezést adjon mindnyájunk ama hő ohájának, vajha mielőbb elérkezne az óra, midőn viszontláthatjuk a drága vendégeket, de nem vendégekkül, hanem — állandóan, mert a magyar népet csak itt ismerhetik meg s csak megismerve szeret-hetik.....

Lefkovic Lajos.

nemzetet, a mezőgazdaság, az ipar és kereskedelem fejlesztésével, az igazság szolgáltatása olcsóbb és gyorsabbá tételével, s különösen a tulajdonosok felelősségétől adók könnyítése és aránylagosabb elosztásával azon anyagi súlydecsből, melybe sodortatt, — kirántani törekedni.

De nem akarok nagyrabecsült túrlélmökkel visszaélni s azért tartózkodom, hogy részletekbe bocsátkozzam.

A tapasztalás megtanított, mily értéke van a nagyszabású programoknak.

Főbb vonásaiban jelentem elveimet, s ehhez csak azt tehetem hozzá, hogy azokhoz minden körülmények között állhatatos maradok.

Bármennyire hizelgő és örökre fejlethetetlen lesz is rám nézve, azon kitüntetés, melylyel nevémet a képviselő-jelöltséggel kapcsolatba hozni kegyeskedett, engedje meg, a t. értekezlet hogy személyemre vonatkozólag egy őszinte nyilatkozatot tessek.

Azon rövid idő, — melyet szerencsés voltam a megyei közszolgálatban eltölteni, oly szorosán hozzá fűzött ehhez az intézményhez, hogy mondhatom fűző szívvel esérélném föl azt a helyet, — a melyen a törvény korlátain belül csak jót lehet tenni, — azért a helyért, melyen — megválasztásom esetén — a jelenlegi pártviszonyok között mint ellenzéki képviselőnek, csak a rosszat megakadályozni lenne kilitásom!

Mondhatom egyénileg boldogabbnak érzem magamat in abban a szerényebb hatáskörben, melyre szinte a bizalom helyezett, meghagyni s helyettem a képviselőségre más alkalmatosabb egyént megválasztani méltóztatnának.

Ösmerve most már főbb vonásaiban politikai elveimet arra kérem az igen tisztelt értekezletet, — méltóztatnék ezen őszinte nyilatkozatomat kegyesen figyelembe venni s ahhoz képest határozni.

Hírek és vegyesek.

— **Meghívás.** A kik netán értesülve nem volnának a Széchenyi kertben megtartandó díjlövészetről, mindazokat e lapok útján meghívja a választmány.

— **Majálisok.** Az első fejske — a májusi első vigalom — mult vasárnap köszöntött be a „Széchenyi kertben. A Rimaszombat és vidékének növegylete tartotta jótékony ezétra. Részt az idő borus volta, részint a fiatalág esekéj száma miatt az a majális nem mondható sikerültnek; alig láttunk 2—3 tánczó párt, pedig distingváltabb hölgyközönség rég nem gyült össze ligetünkben. — Szerdán — Orbán-napkor — a gymnasiumi, közös- és leányiskolai növendékek majálisoztak künn a szabadkai erdőben. Ez a multság kitünően sikerült, kitarította az idő esti 9 óráig, a mikor az ég esernője megnyitotta s a hazajövők „husvétí“ élvezetekben gyönyörködtek. Ma, vasárnap a lövők tartanak diszünnepejlt és rendeznek majálisot; esütörtökön (június 2-án) a dalárok ülnek meg szokásos nyári ünnepejüket, mely tavaly — a többi közt — a legfényesebb és leglátogatottabb volt. — Június 8-án a kath. elemi iskola készül erősen a rendezés sikerülni szokott multságára.

— **Gyűlések.** A kishonti ev. esperesség június 2-án Rimabrézón, a gömöri esperesség ugyan-e hó 8-án Jolsván tartják évi gyűléseiket.

— **A népiskolai kézimunka-tanítás** eredményének tömeges bemutatása az orsz. nőiparkállásban megyénk részéről már biztosítottnak mondható. Az eddigiekhez jelentkeztek ugyanis ujjában: a veszerési ev., henezkői, göcsi, esetneki ev., rimóezai, f.-zaluzsányi, osgyáni ev., gömör-pányiti, tornalyai ref. és kath., fügei, murányi iskolák. Az összes szám 62.

— **Czáfolat.** Több központi lap a rimabrézói pártértekezletről hülsen képet közölve, a „Narodni Novini“ című tót lap után Csider Károly képviselőjelöltet s a pártértekezlet tagjait oly színben tüntette föl, mintha ezek ezéjjaik elérése végett a pánszlávokkal alkudoztak volna. Mi, kiknek a gyűlés lefolyásáról határozott tudomásunk volt, s egyik jelen volt választó polgár tollából értesítést is hoztunk mult számunkban, teljesen valótlannak állítjuk a „Narodni Novini“ közleményét, és saját olvasóink várokozásának eleget teendő, kiadjuk a fővárosi politikai lapokban megjelent alábbi czáfolat nyilatkozatot: „Habár képviselőjelöltünk Csider Károly ur, kinek személyéhez s hazafias elveibez semmi tekintetben nem férhet a gyanúnak még csak árnyéka sem — megezáfolta már a közleménynek saját személyére vonatkozó részét, nehogy maga a párt a magyarellenesség súlyos vádjá, vagy legalább gyanuja alatt maradjon, az igazság érdekében pártunk részéről szükségesnek látjuk még a következőket elmondani: A május 12-iki pártértekezletet, a rimaszombati választókerület értelmiség és birtok által kiváló legtekintélyesebb választói hivatás össze, ott pánszlávok vagy legalább olyanok, kik magokat ilyeneknek a gyűlés folyamata alatt

nyiltan kijelentették, jelen nem voltak, pártjuk nevében ezen értekezlet alatt semminemű külön óhajtaist vagy feltételt elő nem adtak, ugyanazért pártunknak velök alkudozni nem lehetett, s ily eljárásra szükségé nincsen is. Valótlan az, hogy képviselőjelöltünk bármely kérdésre adandó felelet tekintetében, gondolkozási határidőt kért volna, s valótlan az is, hogy ő akár a nemzetiségi, akár bármely más kérdésre vonatkozólag olyan nyilatkozatot, vagy épen ígéretet tett volna, amely a mérsékelt párt elveivel ellenkeznék, vagy azokon csak egy hajszálnyira is túl hajtana. Pártunkat, kerületünket, de sőt egész megyénket ismert hazafias szellem lengi át; megyénk értelmiségének nemes, bár gyakorta terhes hivatása volt a nemmagyar ajku lakosokat magához ölelve ezen szellemben növelni és megtartani, ennek köszönhető, hogy a jó egyetértés kerületünkben nyelvkülönbség nélkül zavartalanul megvan, nem csak a magyar, de a tót ajku nép is bizalommal tekint minden alkalommal, a birtokosok s általában az értelmiségből alakult vezetőire, kik tiszteletét és becsülését kidermelve folytonosan bírják s kik az értekezleten nagy számmal, lehet mondani, alig néhány kivétellel jelen voltak. Ily körülmények között csak is a fenálló egyetértés megbontását ezéző rosszakarat gyanusíthat bennünket magyarelleses törekvésekkel, miért is pártunk nevében a „Nar. Novini“ című lap közleményét mint ilyen irányú kísérletet, méltatlankodva visszautasítjuk. — Rimaszombat, 1881. május 23. Ossko Lajos, Baksay István, Id. Badinyi Gyula, Molnár József, dr. Szabó Sámuel, Kishonthi Gyula.

— **Állatkinzás.** Az ebadót (fejenként 60 krjával) behozták, a mesternek kiadatott a parancs, hogy a jegyetlen ebeket fogdossa el, vigye palotájába, fizetessen érettek 40—40 kr. élmezési díjat, s ha valaki 24 óra alatt ki nem váltja — üsse agyon irgalom kegyelem nélkül. Bene. Hanem a mester urtól megköveteljük azt is, hogy ha nem érti mesteriségét — menjen máshová kontárkodni, mert azt tűrni lehetetlen, hogy a szemeink előtt kinozza, üsse az ebeket, melyek közül sok elfogatásának az az egyedüli oka, hogy a nyakáról pajkos gyermekek levágták a jegyes nyak-zsinórt. Ha össze nyuzza, nyomorekká teszi kontárkodása által ezeket az állatokat — ki fogja tőle kiváltani?

— **A tanítók figyelmébe.** Kir. tanfelügyelőnk mai számunkban hozott, a fővárosi tornatanfolyamot illető felhívására külön is figyelmetztjük a tanító urakat. E póttanfolyamon kitünő oktatásban fognak részesülni, a szigorlatot sikeresen kiállhatják s kellő oklevéllel láttatnak el hazajövetelökkor.

— **Általános a panasz** Magyarországon, hogy a regale-jog megölője a magyar borászatnak, különösen addig, míg a regalebérlet az eddigi bérlők kezében marad. Oly borkezelés mellett pl. mint nálunk is van, éppen nem esoda, ha a pálinkaivás mind szélesebb mérvekben elharapódzik, mitűn városunk legtöbb koresmájában, ivóhelyein többnyire drága pénzért oly bor méretik, melytől az utolsó vályogvető cigány is borsözva fordul el. Nem mondjuk ezzel azt, hogy jó borok nincsenek; vannak, de azok „kiváló személyek“ számára tartogattnak; azonban a fogyasztásra a „nagy“ közönségnek szánt csak Donáth vagy viz segélyével ilható. És ebben örökös egyformaság uralkodik, legfeljebb a minőség rosszabbodása olykor-olykor gradus seperlativus. — Tarde sed tandem ki segíthet ezen? Senki. Vagy igen? Ugy kérjük a közegészségi, e tekintetben illetékes vizsgáló személyeket: tekintsen be olykor-olykor a borüzletekbe, tegyenek egy kis vizsgáladást és intézkedést a nagy közönség méltó panaszának enyhítésére!

— **Rácz Jani** a Margitszigetet meglátogató Rezső trónörökös és nejenek Stefanának tetszését nagyon magára vonta, az utóbbinak különösen akkor, mikor a „Gömöri érzelgő“ ez. nótát huzta. — Károly Lajos főherczeg is megkedvelte Ráczot, s magához hivatta.

— **Vakmerő tolvaj.** A tornalyai vásáron egy helybeli vasáruló inas szinten idevaló szijgyártó segédőtől, illetve ennek a nyakába akasztott pénztárcájából (levágva a szijjakat) 10 frotot kilopt, de azonnal rajta esipetett. A vakmerő rendőrig lett megfenyítve — itthon. —

— **A csizi iblany- és büzeny-vizről** a következő szakvéleményt olvassuk: a csizi iblany- és büzenyviz igen sikeresnek bizonyult: a görvélykór minden alakjában, a mirigy beszűrődésektől egész a esontbántalmakig. A hevenylobok után visszamaradt lobterményeknél a mirigyesszerekben, izületekben és esonthártyában. Különféle szervek tulajdonságainál és daganatainál. Használható görvélykóros eredetű bőrbajok ellen, az idült esuz és köszvény több alakjaiban. Most már árusítják s 1 rekesz 25 palaczkkal 8 frot — 1 palaczk (0.65 liter) 32 kr.

— **A kapitány ur figyelmébe.** Több utazó adott már előttünk kifejezést annak, mennyire hátra van városunk a tekintetben

is, hogy a szállók tulajdonosai még egy vendégkönyvet se tartanak, a melybe az utazók, vendégek teljes nevüket, állásukat s honnanjöttüket pontosan bejegyeznék. Hát biz ez nem volna rossz, s kivitele csak egy kapitányi rendelettől függ. Nekünk is lenne rá gondunk, hogy az utazók, idegenek névsorával (akik szerény városunkban megfordulnak) minden héten megismertessük olvasóinkat.

— **Sajtóhiba.** „A rimabrézói pártértekezlet“ cz. levelünk 5-dik kikezdésében „ajánlata“ helyett olvasandó: ajánlatuk; a 6-ik kikezdésben „nyilvánul ott fogadtatásával“ helyett: nyilvánulásával fogadtatott.

— **Rövid hírek: Küteges hagymáz** pusztító járvány dühög a fővárosban. — **Göttingában** sör-forradalom öltött ki. — **A walesi herczeg** magyar öltönyököt vásárolt Budapesten. — **A m. tud. akadémia** 17 jutalomtételt tűzött ki. — **A román királykoronázás** megtörtént. — **Részletes napfogatokozás** volt 27-éről 28-ára virradó éjjelen, mi nem láttunk belőle semmit. — **Brassóban** a románok letépték, összeszaggatták a magyar trikolt. — **Az orosz tisztikarban** a nihilizmusnak sok hive van. — **Csornán** egy eb 30 napig volt élen-szomjan egy kamarába bezárva. — most semmi baja. — **Ökör-vasut** lesz nemskóra Romániában. — **A „Pesti Hírlap“**-ot más szerkesztőség vette át, hir szerint a kormány lapja lesz ezután. — **A jövő országgyűlés** szept. 24-ére fog összehívattatni.

Hivatalos közlemények.

Gömör-Kishont megye kir. tanfelügyelőségétől.

282. A f. é. nyári szünidő alatt Budapesten a nemzeti- és az I. ker. Krisztina városrészi tornaegyletek esarnokaiban külön-külön nép-

iskolai tanítók számára tornászati póttanfolyam fog tartatni. Mind a két helyen felvétetik 60 tanító, kik a 6 heti tanfolyam alatt egyenkint 80 frotnyi állami segélyben részesülnek, melyből az utazási költség is fedezendő.

A póttanfolyamra felvétetnek olyan fiatal korban lévő tanítók, kik a tornaszatban még kevés jártassággal bírnak.

Miről a vallás- és közokt. m. kir. ministerium f. é. 14117. sz. a. k. rendelete értelmében azon felhívással értesitem ezen megye tanítóit, hogy, kik ezen több tekintetben előnyös továbbképzési alkalmat felhasználni s az említett póttanfolyamon részt akarnak venni, keresztlevelet, szolgálati és egészségi bizonyítvánnyal felszerelt s Békey Imre budapesti kir. tanfelügyelőhöz intézett folyamodványukat f. é. június 10-éig hozzám beküldjék.

Rimaszombat, 1881. május hó 22-én.

Groó Vilmos.
kir. tanfelügyelő.

Szerkesztői üzenetek.

L. L. Későn kaptuk a „toldás“-t; kiegészítésül közöljük.

K. L. Selejtes, izlés, érzék nélkül.

— I. Epés irigység; ne legyen annyira önző.

— o. — s. Bujakova. Az ígéret teljesítésére mikor számíthatunk?

B. B. Humortalan, elevenséggel nem dicsekedő.

S. F. Magánembereket nem piszkálunk.

„Orosz bomba.“ Bolond gomba.

— s. — r. Divatkereskedőknek gondol?

Felelős szerkesztő s laptulajdonos:

Pető Porubszki Pál.

Szerkesztőtárs: Fóthi Kovács Béla.

H I R D E T É S E K.

Árlejtési hirdetmény.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatási m. k. ministerium 1881. évi május hó 13-án 4154. sz. a. kelt leirata folytán, a losonczyi állami főgymnasium átépítése rendeltetett el, mely munkálatok végrehajtásának vállalat útján való biztosítása végett ezennel alólirt tankerületi főigazgató által f. évi június hó 15-én, délelőtti 10 órakor a losonczyi főgymnasium igazgatói irodájában árlejtés fog tartatni.

A létesítendő építkezések 66721 frot 82 krral vannak előirányozva és a fentjelzett határidőig a losonczyi állami főgymnasiumi igazgatóságnál benyujtandó zárt ajánlatokhoz 3337 frot bánatpénz mellékelendő.

Az összes építési iratok, tervek és a tüzetesebb árlejtési feltételek a losonczyi főgymnasium igazgatóságánál megtekinthetők. — Losoncz, 1881. évi május hó 25-én.

Dr. Klamarik János, s. k.

i. kir. tank. főigazgató.

Haszonbérlet.

A Rimaszombat várostól s ennek vasuti állomásától ¼ órai távolságban fekvő Pusztaszabadkai tagosított birtok, mely 600 hold föld-réttől és 600 hold legelőből áll, jó karban levő szilárd gazdasági épületekkel ellátva, bizonyos mennyiségű takarmány- és vetés-készlettel folyó 1881. szeptember hó 29-től számítandó 6 évre szabad kézből haszonbérbe adatik.

Bővebb tudósítás a pusztaszabadkai erdőmesteri hivataltól kapható, Utolsó posta Rimaszombat.

2—3

Kiadó lakás.

Rimaszombatban, a temető-utca 4. sz. a. fekvő emeletes ház — mely egy bolthelyiség, hat szoba és melléképületekből áll — azonnal haszonbérbe kiadó.

Továbbá egy teljes kávéházi felszerelés, butorokkal együtt, szintén eladó vagy haszonbérbe vehető.

Értekezhetni Visnyovszky János kávéháztuladonossal.